

Redactiunea
se afla în
Strada tragatorului
(L. övezs-utca), Nr. 5.
Articolele nefrancate nu se primesc
numai de la corespondenții re-
și ai „Federationii.” Scrisori
nime nu se publica. Articlii tra-
și nepublicati se voru arde si nu-
și la cerere espressa se returna.

FEDERATIUNEA

Diurnalu politicu, literariu, comercialu si economicu.

Appare Joi-a si Dominec'a.

Pretiu de Prenumeratiune :
Pre trei lune . . . . . 3 fl. v. a.
Pre siesse lune . . . . . 5 „ „ „
Pre annulu intregu . . . . . 10 „ „ „
Pentru Romani :
Pre an. intregu 30 Fr. = 30 Lei n.
Pre 6 lune 16 „ = 16 „ „
Pre 3 — 8 „ = 8 „ „
Pentru insertiuni :
10 cr. de linia, si 30 cr. tacs'a timbrale
pentru fiesca-care publicatiune sepa-
ratu. In loculu deschisu 20 cr. de linia.
Unu esemplariu costa 10 cr.

Invitare
de Prenumeratiune la diurnulu
FEDERATIUNEA
pentru luniu II. Aprile—Juniu,
DDi prenumeranti a caroru prenu-
meratiune expira cu finea lui Martiu, a.
v. sunt rogati a-si reinnoi de tim-
pu prenumeratiunea, as-cemene si do-
ca d'a ave diariulu nostru se bine-
ca a se insinua pana la 1/13 Aprilu,
ca respectivii domni se fia feriti
de neplacerile irregularitatii intru pri-
ma diariulu, era administratiunea si
intru a de complicatiunile, cari pro-
d'in intardiarea insinuatiunii.
DDi prenumeranti, cari remasese
in statia cu pretiuulu, sunt rogati se
voiesca a-si refu catu mai currendu
celele, ca-ci administratiunea d'ia-
bi intimpina mari greutati d'in caus'a
nadirei restantielor.
Adress'a (numele, locu n'ia si post'a
ma) se ni-se communique legibilu si ac-
tu, ca se se incungiare raticirea
aocolitur'a esemplarielor, ce totu
nu a se intempla cu adrese gressite.
Vechii prenumeranti voru face bine
si adresele loru litografate pre
numeratiunile postali.
Pretiuulu a se vede in frontispiciulu
diariulu.

Dupa ss. serbatori va urma
si decatu publicarea corespondin-
tu lui Avramu Jancu si notiiele
an. 1848. apromisse.

Redactiunea.

B.-Pest'a, 22. aprile 1874.

Vediaramu in nr. trecut, cum tri-
alulu reg. crim. din locu judeca pre
romani, pre unulu la 3 anni si pre
altu la 15 lune de inchisore; pre
d'antiau din caus'a unoru cuvinte
ratorie, era pre alu doilea din caus'a
si expresiuni tiparite. Ei bine ambe
cele celebre cause se afla asta-di in-
tate un'a la curtea de apelu, (tabl'a
ce'alta la curtea de cassatiune
si credemu a impleni una detorin-
patriotica chiamandu tota atentiunea
uniloru judecatori respectiv asupr'a
pregiurarei momentose, ca expressiu-
intrebuintiata „imperatu” in locu
rege, atunci candu Majestatea Sa
autorulu este intr'adeveru si impo-
si rege, precum si expressiunile ce-
laltu, in impregiurariile in cari s'au
si precum s'au scrisu, ori catu
neparlamentari si grave ar' fi acele-a,
nu constituescu, nu potu constitui
ma „conturbare de leniscea publica”
ba neci o lege din lume, — deci in
eresulu justitiei speramu, ca sentin-
cu 3 anni se va schimb'a, era cea cu
lune se va cassa si numai din moti-
lu, ca acusatulu, fara de cale, a fostu
eruptu, impiedecatu ba chiaru opri-
in aperarea sa. In acesta sperare rea-
amu firulu de unde finisemu in nr. tr.
Alalta-eri, Luni, s'au inceputu in
ner'a Ungariei pertratarea proiectu-
de lege despre notarii publici reg. Eri
amiedia-di s'au si finitu desbaterile
gerali, in decursulu carora mai toti
bitorii intonara, catu de sentita este

necessitatea intruduceri acestei institu-
tiuni, si catu bine va reversa acest'a
asupr'a tierrei. Se pote. Din parte-ne
inse suntemu de credint'a, ca acest'a
institutiune, care cu deosebire in Fran-
ci'a a ajunsu la atat'a flore, si care a
mai fostu si la noi (ce e dreptu in tempu
mai putienu constitutiunale dar' si mai
putienu reu), numai asiè va ave resul-
tatu doritu, daca ea se va intruduce
conformu referintieloru nostre, cari, ori
catu s'ar sil'i cine-va, totu nu se potu
trage pre calapodulu Germanici, Italiei
seu alu Franciei. Va fi salutaria acesta
institutiune adeca, daca notarii denu-
miti voru cunosece deplinu limb'a si re-
ferintiele poporulu, pentru care voru fi
denumiti, si daca documinte, de cari
omenii voru ave trebuintia, se voru
serie in limb'a partiloru. La din con-
tra, daca se va intruduce asiè precum e
proiectulu, care in acesta privintia de
locu nu corespunde, nu asteptamu de
la laudat'a institutiune neci una avan-
tagiu, neci o usiorare, ci dia contra nu-
mai sporire a greutatiloru. Pentru ca a
se face romanulu, nemtiulu, serbulu
etc. documentulu de care are trebuintia
in limb'a unguresca, pentru ca neci pre-
tulu, neci docentele se nu-i pota spune
ce este scriusu in acelu documentu, ci
se fia silitu a plati a dou'a tasse pentru
o interpretare rea pentru ca neci dupa
ace'a se nu scia ce este in elu. — ane-
voia credemu se se pota consider'a de
ce-va castigu seu usiorare a poporulu.
Apoi dupa parerea nostra pentru popo-
rulu tieranu sunt mai necessari notarii
publici, pentru ca tieranulu se fia scu-
titu de a-i se face documinte rele pentru
bani scumpi; ca-ci celelalte classe a le
societatei, mai usioru si-potu face do-
cuminte bune si fara notari publici; apoi
avantagiile, ce din alte puncte de ve-
dere le-ar' ofri documinte facute de
notari publici, disparu fatia cu incon-
venientulu despusetiunei de a se face
documinte cu ajutorulu interpretiloru,
candu notariulu n'ar' precepe limb'a
partiloru.
De ace'a am veditu cu placere, ca
pentru a face ca institutiunea se devenia
sulataria, la desbateru speciale, ince-
puta eri, au radiecatu cuventulu si din-
tre deputatii romani, dintre cari erau
de fatia numai dnii: Besanu, Bonciu,
Gozmanu, Ioanovicu si Nemesiu. Incep-
tulu lu-face dlu Besanu, care la §. 2.
din proiectu, unde se vorbesce despre
calificatiunea notariloru publici, insi-
randu-se intre altale, ca „trebuie se po-
sieda deplinu limb'a oficiale a statulu,
a facutu propunerea a se adauge: „si
limb'a tieranulu” in care voru fi aplicati.
Fecce si d. Kapp (sasu) unu amenda-
mentu, care inse nu-si bate multu capulu
cu alt' limbe, ci vre in totu casulu lim-
b'a sascesca, v. eam se d'icu cea nemtiesca,
apoi altele fia nu fia, putienu i importa,
si prin ast'a nu dovedesce de catu —
conscientia. Propunerea dlui Besanu o
sprigini dlu Bonciu. Vomu public'a am-
be discursurile, pentru ca onorab pu-
blicu se aiba ocaziune a le apretfa de a
dreptulu. De ace'a de asta-data nu ni
vomu rost'i parerea asupr'a loru, parte
pentru a nu preocup'a opiniunea altor'a.
parte pentruca in absentia redactorelui
recunoscemu competint'a altor'a de a
se rost'i in linea prima in privint'a ace-
loru discursuri, cari au datu ansa celoru
mai de frunte diurnale unguresci de a
aduce asta-di articuli intregi intru es-
primerea multiemirei, pentru „tonulu

moderatu si patrioticu” in care s'au
tenu.

Desbateru asupr'a acestui punctu
s'au continuatu in siedint'a de asta-di,
care a fostu un'a din cele mai agitate si
in care au escellatu sasii prin aperarea
amendamentulu loru, cu deosebire d.
deputatu Trauschenfels si-esprim'a mira-
rea cum dnulu Tisza si altii vedu ten-
dintie periculose unitatii statulu, pen-
truce se pretinde si intrebuintiarea lim-
bei germane pre langa cea magiara,
candu limb'a germana pre terrenulu co-
merciulu si alu industriei si-a castigatu
in Ungaria „pusetiune diplomatica” si
candu limb'a croata se concede si in
camera! Trebuie se amintimu si de dis-
cursulu dlui Zsedenyi, care fia-i disu in-
tru onore — singurulu recunoscu francu
indereptatireu propuneri dlui Besanu,
marturisindu c'o cale in fatia lumei, ca
legile nu s'au observatu chiaru din par-
tea guvernulu, ca-ci s'au numitu jude-
catori, cari n'au fostu in stare nice se
asculte nescce martori, din caus'a necu-
nosceri limbei acelor'a, si s'au numitu
comiti supremi, cari nu s'au potatu si
nu se potu intielege cu acei-a, cu cari
ar' trebui se se intielega. Bataru adev'e-
rurile marturisite de D. Zsedenyi de si le-
ar' insemna guvernulu. Dlu Petru Ne-
mesiu propuse si d. Besanu prim'i, ca
amendamentulu acestui-a se se stili-
soze astfelu: „... si cunoscentia
trebuintiosa a limbelorulu usuat'e preste totu
in respectivulu cercu notariale,” crediendu
se, ca in acesta forma amendamentulu
va fi mai acceptabile. In fine se prim'i
propunerea Dlui Tisza, ca §. 2. si §. 7.
din proiectu se se retramita commissi-
nei centrali, pentru a se aduce in com-
binatiune si a se torna in alta forma. Cu
aceste-a se trecu la desbateru spec. a
celoralalti §§-i. Suntemu curiosi a vede,
ce sorte va ave amendamentulu din ce-
stiune. Din cele vedute si audite pana
acum ne-amu intaritu in credint'a, ca
bunii nostri frati premariti, candu ve-
nimu noi a li spune ce ne dore in tonulu,
care ni-lu impune situatiunea, ne sus-
piciunea si ne atribuescu tendintie ini-
mice, restoratorie, era cendu li-o spu-
nemu acest'a in tonulu, care le place
loru, ni respundu celu multu, ca nu su
contrari pretensiunei nostre juste, dara
implenirea ei este chiaru — de prisosu.
Frumosi frati ni-a datu bunulu D-dieu

**Agitatiune iertata in contra legii
essistenti.**

De vre-o cate-va dille se cercu la
prin tr'unu firu electricu una represen-
tatiune a unui municipiu din partile de
susu ale Ungariei, in care acellu muni-
cipiu se roga de guverau, ca acest'a se
se indure a desfiintia 3. di trei gimnasie
slovoce infintiate din sudorea acestui
poporu maltratatu si lipsitu de tota cul-
tura nationale.

Auditi acolo! unu municipiu, dupa
cum insu-si in memorabilea sa represen-
tatiune afirm'a curatu slovacescu, are
anima a roga pre regimu ca se desfiin-
tiedie gimnasiile din Turotiu-St.-Martiu,
Nagy-röcze si Znyó sub pretestu ca
in acelle gimnasie s'ar propaga pansla-
vismulu.

Acestu municipiu e comitatulu
Soliului (Zolyom) in partile de susu ale
Ungariei.

Multi se voru mira cum de unu
comitatu seu districtu curatu slova-

cescu vine a cere de la guvernulu desfiin-
tiarea a trei gimnasie puru si simplu
„pentru ca in acelle tenerimea invetia in
limb'a sa materna?” Inse scrutandu mai
cu de amenuntulu loculu si cautandu
la acei'a, cari compunu consiliulu muni-
cipale, dorint'a espressa in ament'a
representatiune, fia acea veri catu de
efronta si revoltatoria, nu va suprinde
pre nimene si intrebarea va fi usioru de
deslegatu. Barbatii, cari compunu acelu
consiliu sunt toti atat'a renegati, totu
atatia pui de neparca, cari vedindu ca
mass'a poporulu incepe a se destept'a,
se temu ca n'o s'o duca multu cu stapa-
nirea loru. Seiu ca scol'a este lumin'a
poporulu, seiu ca desteptatu fiendu o-
data poporulu, elu incepe a-si pretinde
drepturile usurpatu de acei fii ai sei,
cari au trecut in castrele nationalitii
domnitorie.

Pre noi nu ne suprind'e acestu passu
necualificabilu alu municipiulu respec-
tativu, pentru ca o'scimu ca lu face din
temerea ca desteptandu-se odata popo-
rulu slovacu, renegatiloru li va fi taliata
callea de a mai pot'e tra'i de pre popo-
rulu impilatu de ei pana acum. Dar' ne
suprende resunetulu ce l'a gasitu acestu
passu alu acellu municipiu bastardu in
diuaristic'a magiara fora destingere de
partia politica.

Diuariele magiare incependu de la
furibundulu „Reform” pana la pseudo
liberalulu „Hon” tote s'au angajatu a
aprob'a fapt'a mentionatulu municipiu,
ma ce e mai multu „Reform” amentindu
ca representatiunea comitatulu Soliu-
lui s'a comunicatu cu tote municipiele
din tiera si esprime dorint'a a nu vede
nece unu municipiu care, se nu se as-
socie lie acestei representatiuni, ce tien-
tesce a stirpi si celu mai naturalu sen-
tiu curatu din unu poporu de trei-patru
millione.

Bene a dissu cene a dissu, ca legea
de nationalitate nu s'a adusu pentru ca
se se respectedie de totu civele, ci pentru
ca se se pota amagi lumea esterna, ca
essistentia a nationalitatiloru in statulu
nostru este pre deplenu ascurata.

Si deca nu ar' fi acest'a asia, atunci
ne intrebamu pentruce ore procurorulu
de statu nu-si cunosce de o detorintia
a sa a pass'i in contra aceloru foi ma-
giare, cari in faci'a legii essistenti agi-
tedia la conturbarea linistei publice?

Legea de nationalitate (art. 44. 1868)
in §. 26. alliniatulu allu trei-le dice:
„limb'a instituteloru si reuniloru pri-
vate o decidu fundatorii.”

Ei bine, candu legea este apriata,
candu ea concede, mai multu, candu ea
impune guvernulu ca se infintiedie
gimnasie pentru cultivarea fiiloru popo-
rulu in limb'a materna, ore nu suntemu
noi in dreptu a intreb'a de guvernulu, de
procurorulu de statu: ca de unde si
pana unde foiele magiare-judane nu sunt
indetorate se observe legea? si dupa
care ratiune de statu loru li este iertatu
a agita nepunitu?

Vedindu aceste-a cine se va mai
indoi despre sistematic'a tendintia de
magiarisare. Nu cum-va se prepara
asiè ce-va si pentru tote scolele din
Ungaria si partile ei, unde nu se vor-
besce eschisivu limb'a marelui Árpád?

Se nu se increda nimene, asta di se
intempla multe neentemplate; asta-di ne
eschidu limb'a de la tribnate, mane poi
mané ni voru eschide-o si din scolele
rurali, pentru ca numai asia credu ei a
ne pot'e desnacionalisa.

Notăm deci acestu nou modu de agitatie arangiatu contra nationalitatiloru și precum se vede aprobatu și de regimu, inchiandu cu cuvintele „videant consules“!

Cestiunea orientului.

(Dupa una scriere a cav. Haymerle.)

— Fine, —

N'amu cunosc bine politic'a rusesca candu amu cugetă, că Russi'a numai una calle si-va allege dintre aceste doue, si se abdica de avantagiule ce promittu odata ambele căii. Din contra, aici adimane se pregatesce cu poteri centralizate unu atacu antaiu politicu, dupa acea militar. Nu indarnu si intinse man'a Russi'a dupa Bocharu, dupa acellu punctu de mare insemnatate, de unde conducu căii caravane in tote partile lunei, ci a facutu acest'a din acellu scopu, ca se pota strabate de aici pana la coloniile englese din Indi'a, si se-le pota periclită seriosu in casu de lipsa, candu va voi se ocupe aici poteri continentali si marinari alle Angliei. Nu in darnu a subjugatu Caucasulu cu atăt'a intarire si pacientia admirabila; ei a ocupat'o din acellu punctu de vedere, ca provinciele de langa partea de mediadi allu acestoru munti, — care pana acumu erau amenintiate de popore independente — se servesca de fundamentu securu contra Asiei-mice, si ca se pota veni in coatingere imediata cu Persi'a, care e ostila in totu tempulu facia de imperiulu ottomanu.

Cu asemenea, d'ora si cu mai mare precauție inaintăza in Europ'a, sciindu forte bine, ca aici urmarescu cu cea mai agera attentione intreprinderile sale si că una ocupare, cum a f' stu cea din Caucasu, in Europ'a ar fi imposibila; de alta parte scie, că una rosne, precum a fostu cea din 1828—29 si din 1854—55, ar micșorâ influința ce o are asupr'a poporeloru slovace, pentru acea mai precauțatu si-va gati planurile atacuriloru sale contr'a Turciei, decâtu pana acum'a.

Se scie inca bine, că din acei 160.000 de omeni, cu cari atacasse Russi'a pre turci la 1828—29 numai 20.000 a sositu la Adrianopole, si că invingerile sale pyrhiice ajungeau la unu finitu tristu, daca nu se intrepuneau poteri straine, si nu sileau formalmente pre Turci'a se face pace.

E fapta constatata, ca in bellulu cellu din urma resaritenu centralizarea armatei Austriei antaiu in Ardealu, dupa acea in Galici'a a fostu destullu, ca armat'a russa se parasesca Romani'a si se se retraga langa Prutu. Daca pre tempulu acellu-a Turci'a desvoltă una potere admirabila, potera ei de atunci s'a maritu; ér positiunea Austro-Ungariei (cu privire la una noua atacare a Turciei din partea Russiei) ar deveni cu atātu mai periculosa, că Germani'a vigilăza, si e gat'a a se scolă in contra Russiei daca acea ar indrasni a face cev'a ocupare in Europa apusăna. Aredicarea familiei Hohenzollern la tronulu Romaniei in annulu 1866 e dovedea invederata, că Germani'a voiesce se si castige una influința considerabile in statulu romanu, si că nu voiesce ca acest'a se cada preda Russiei.

Facia de intarirea si crescerea poterei militare a Turciei, Russi'a se useza de unu altu midilocu mai cu scopu. — Anume ea si-a prefiptu dissolverea acestui inperiu prin propagarea poporeloru slovace de pre peninsul'a Balcanului la lupta contra semilunei — orbindu-le cu idei panslave si cu falfaiarea flammurei religiunei ortodosse, — in cari in casu de lipsa va dobandi unu aliatu bunu. De alta parte luptele din 1834—35 au potutu convinge pre Russi'a, că numai atunci pote atacă Turci'a cu speranți'a sigura a victoriei daca i-va succede antaiu a face nepoternica pre Austro-Ungari'a. Asiă dara nu numai a o bate simplu, ci a o dissolve cu totul, dupa ce acestu statu fiindu periclitatu in ce-

stiunile sale vitali prin victoriele Russiei la Dunarea inferioara, de nou si-va aruncă tota poterea in cumpenu, ca numai se apere strimtur'a dintre Carpati si Marea-Négra din punctulu de vedere militaru forte scumpu pentru ostile russe.

Imbutatirea Austro-Ungariei ar fi primulu stadiu in callea Russiei pentru domnirea lunei. — Daru dissolverea acestui statu, adeca tendința, ca popore slovace se se concentreze — la tota intemplantarea ar fi favoribilu scopuriloru moscovite, dar lucrulu principalu nu consta numai din acest'a tendința. Dupa-ce intre Germania si Austro-Ungari'a din caus'a identicitatei intereseloru sale politice este una alianția ne dissolvibila, trebuie ca in momentulu decidiatoriu Russi'a se oblege intru atăt'a pre Germani'a, încātu Austro-Ungari'a se nu se radîme, numai pre poterea sa.

Pentru realizarea acestui scopu, Russi'a a vediutu de buna pre Franci'a, la care s'ar insoci si Dani'a, deplanguindu si pana asta-di perderea sa territoriala. — Nu e probabilu, se participeze si Itali'a la una astfelu pe alianția, atacandu pre Austro-Ungari'a de catra mediadi, că-ci de si ar dori se ocupe cetățile Triestu si Trientu cu territoriulu loru, totu-si in prezentu nu pote face alt-cev'a decâtu se accepteze politica Germaniei amicabile facia de Austro-Ungari'a, că-ci numai astfelu de alianția neconditionata pote se-i castige protectiune in periodulu seu de transformatiune, asiă in presinte, câtu si in venitoriu facia de Franci'a.

Nu suffere neci una dubietate, că Anglia nu va privi cu sympathia planurile Russiei, — că-ci tare s'ar insielă acellu-a, care ar cugetă, că fiindu Angli'a asta-di passiva facia de unele cestiuni continentale ar fipassiva si atunci, candu Europ'a intrega se va ocupă cu desegarea cestiunei slovace. Asiă se vede, că Angli'a si-crutia poteri in lupte marunte, ei le retiene pre sem'a acellei coalitiuni mari, care va fi chiamata a s' luptă contra moscovismului.

Dar ore pote contă Russi'a securu la alianția Franciei? Credemu că numai atunci, daca planurile ei voru fi copte in restempulu, candu francesii stau sub impressiunea perderiloru din urma, si pana-ce in directiunea loru politica sunt indreptati mai multu de sentimentalismu, decâtu de una precautiune. — Russi'a are lipsa de anni indelungati, pana-ce si va prepară instruminte la de atacu atātu in Europ'a, câtu si in Asi'a; pana atunci si francesii voru precauțat, că nu li-este iertatu a-si periclită interesele ponderose, pentru una resbunare-dora — momentana. Pre Franci'a o-accepta unu rol insemnatu in orientu, tocmă asiă ca pre celalalte popore culte din Europ'a, care rolu facia de cultur'a universală trebuie se-lu primisca, daca nu voiesce se si pierda auctoritate inaintea poporeloru Europei. Dar daca s'ar incuibă russi in orientu, atunci Franci'a n'ar pote responde chiamării sale, si intre astfelu de cescustări n'ar fi in stare se-si apere interesele sale materiali contr'a apucaturiloru Russiei, care se nesuesce a rapî totu comerciulu din Orientu.

Dar pana-ce se voru realiză aceste amintete, voru trece anni indelungati, că ci precum vedemu tote statelu Europei sunt ingrigite de venitoriu dubiu. Visitele imperatloru nu sunt destulle pentru intarirea pazei Europei, că-ci pana candu ei rostescu cuvintele pacinice, din launtrulu sunt convinsi, că tote aceste sunt insielatiunei si că tocmă despre contrariulu sunt asigurati,

F . . . . .

Camer'a deputatiloru Ungariei.

Siedinti'a de la 18. Aprilis 1874. —

Vice-presiedintele Bánó dechide sied. la 11 ore din di.

Din partea guvernului sunt de facia

ministrii: Bittó, Ghiczy, Szapáry, Pauler, Zichy, Trefort si Szende.

Notarii sunt: Szeniczey si Beöthy.

Presiedintele saluta predeputatii, cari se infaciasora dupa serbatorile Pasciloru. Areta petitiunile sosite, cari apoi se dau comisiunei petitionarie. Totodata annuncia cum-ca deputatii Ghyczy si Vécsey si-au presentatu credentionalele sale, si că dep. Györffy si Alles. Mocioni si-au depusu mandatulu loru. — Litterele credentionale se dau comisiunei verificatorie, ér in cercurile vacante, presiedintele a ordnatu allegeri noue.

Presiedintele face cunoscuta mortea dep. Groisz, camer'a si-esprime condolintia protocolaria.

A. Dessewffy not. cam. boieriloru aduce estragerea protocolului cam. boieriloru facia de allegerile membriloru delegatiunei si proieptulu de impositulu furtiaru cu modificatiunile boieriloru. — Modificariile — dupa propunerea min. financ. — se dau comisiunei de sectiune pentru una prelucrare.

Mai multi deputati presenta petitiuni, cari se dau comisiunei petitionarie.

Bittó min. pres.: Ce se tiene de agendele camerei in sesiunea proxima guvernulu si'a tîenutu de datorintia a si-dechiara parerile cum s'ar pote mai bine folosi tempulu si a insiră proieptele de lege, acaroru pertractare e neincungiuratu de lipsa. Dar inainte de ce le-ar insiră acelle reflecteaza la una decisiune a camerei adduse facia de sustinerea economiei statului. Reflecteaza mai departe la proieptulu de alegere, si dice că guvernulu nu-va proieptă unu sistem nou, ci voiesce a modifică cellu de presinte. Proieptulu ar fi modificatu 1.) voiesce a precisă dispusetiunile legi din 1848 relative la cualificatiunea de allegere asiă ca averea, venitul se se constateze pre asemenea basa, cu eschiderea explicatiuniloru false, totodata avendu scopulu inaintea vederi, bas'a legi se nu se stringa neci se se amplifice. — 2. In loculu inecrierei de pana acum'a care s'a efectuitu sub impressiunea pasiuniloru partiale si de multe ori cu ilegalitate, se va constitui unu registru stabilitu, care apoi din tempu in tempu diregundu-se, se remana pana atunci in vietia, pana-ce se va face altulu mai nou. 3. — Dispusetiunile finali in cestiunile de certa facia de cualificatiunea de allegere se voru da judecatoriei. 4. in loculu modululu de allegere de pana acumu care e fara scopu, se se introducea mai bunu, si in urma 5. introducerea pedepseloru stricte facia de ilegalitati si escesse comisse la allegeri.

Ce se tiene de legea incompatibilitatei guvernulu va acceptă lucrările comisiunei incredintate de camera.

In urma min. pres. mai vorbesce despre modificarea regulamentulu camerei. — Desfasiurandu-si popunerile acestea, roga pre camera ca la ordinea diliei se puna proieptulu de lege relativu la notariatele publice.

J. Oláh ar voi se scie, pentru-ce nu a amintitu min. pres. si proieptulu facia de scolile gimnasiale.

Bittó: Daca on. casa se va invoî, guv. nu obsta pertractarei relative la acestu proieptulu de lege.

I. Helfy, intreba pre min. pres. pentru-ce nu a desfasiuratu mai multe proiepte ce se tienu de ameliorarea financiaru, că-ci tierr'a are mare sperantia in min. financ. si a crediutu, că va deslegă cestiunea banței nationale.

C. Ghyczy min. financ.: Nu cugetu on. casa, că tierr'a accepta de la capacitatea mea, ca indata la dechiderea sesiunei se pasiescu cu cev'a planuri de mare importantia. (Ilaritate.) Asiă de multe si importante sunt obiectele despre cari voi aduce proiepte, încātu rogu indulgenti'a si pacientia camerei. (Aprobare.) Nu voiu negligă a-le face cunoscute on. camere inca sub durat'a acestei sesiuni, cari sunt necesarie pentru cunoscuta stărei financiale a tierrei. — Că dora voi pote pasi cu cev'a imbucuratoriu, nu sciu, dar n'am sperantia se relatezu cev'a magulitoru. (Ilaritate)

Ce se tiene de cestiunea banței nat., in privinti'a acestu dep. Solymosy m'a interpellatu. La interpellarea acest'a mi-tienu de datorintia a responde câtu de currendu, din

care respunsu va vede camer'a, că face sub acest'a sesiune, — cu proiectu banc'a nationala pana atunci rogu intia on. cameri (Aprobare).

J. Madarász urgităza intro legei de incompatibilitate, ca legea gère si revisiunea regulamentulu cam'ia pertractatu de camer'a constatata membri independinti. Roga dar pre dinte ca se ordina comisiunei de stabilitate se-si fineasca lucrările sale.

Presiedintele dechiara, că luni nea diliei se va pune proieptulu de cica de notariatele publice.

L. Csernátony nu intielege, ce nu se adduce decisiune facia de ti'a lui Madarász.

S. Gorove amintesco, că comnea de incompatibilitate si fara pres. si-va incepe lucrările, pana acelu lucratu din caus'a ferieloru.

M. Besenau presenta referința misiunei de imunitate cu privire la rea deputatulu A. Bocza.

L. Kovács arreta referința budgetulu din lun'a Aprile. Se vor ambele.

Siedinti'a se redica la 12 ore a. Sied. pros. luni.

Siedinti'a de la 20. Aprilis 1874. Presiedintele B. Percel deschide la 10 ore a. m.

Notarii: Szeniczey si Beöthy.

Din partea guvernului sunt ministrii: Ghiczy, Szapáry, Pauler, Szende, mai tardu si Bittó.

Dupa verificarea possessulu verisiedinti'a precedentu presiedintele face cunoscutu, că au petitionatu mai multu tati. Petitiunile loru se dau comisiunei tionale. — Bar. Sennyei, pentru lirea sanetatei sale a cerutu 6 septece i-se dà. Dr. Mihaiu Politu si credentionalele sale, cari se dau comisiunei verificatorie.

Dupa acea presiedintele face cunoscutu camerei, că in mai multe com sunt posturi vacante dupa-ce unu com a abdisu. Asiă in comit. financiaru, comit. pentru regularea relatiunei cam'ia catra statu, in comit. pentru reviviereloru, in comit. de imunitate si in comit. pentru neviderea fonduriloru baserice 2 posturi. Au interpellatu deputatii cont. Batthyány si Bobory. Referința verificatoriu Szögyényi refereza despre ficarea deputatiloru Ghyczy si Vécsey.

Ministr. Szende presenta unu proiectu pentru edificarea unui palatii pentru steriulu de aperearea tierrei.

Ministr. de interne Szapáry presenta legile sactionate de Domnitorulu, relative la creditulu suplementariu pentru acopereseloru de inchirierea spitalulu din Ardealu, si lasistemulu de decimale. Legile se voru publică si trimite boieriloru totu pentru acellu scopu.

Camerei trece la ordinea diliei teza bugetulu de pre lun'a Aprile.

Dupa aceste camer'a trece la alegerea obiectu ce i-pusu la ordinea diliei la proieptulu notariatele publice. — Antaiu se dà cetirea proieptulu, care se voru incepe desbatterile g. Referintele comitetulu centralu J. Helfy intru una vorbirea lunga desfasiuratu si folosele aceste institutiuni. Arreta proieptulu facia de justitia. Totodata pre camera se nu confunde acestu proiectu cellu din anni mai trecuti. Dupa-ce amenda inca odata camerei primirea institutiuni, dà cuventulu lui.

E. Dulovics, care arreta că pre introducerea in vietia a institutiuniloru judecials dupa form'a acceptata Franci'a asiă si acesta institutiune are multe sminte, si că introducerea ei va mai spre daun'a justitiei dupa-ce in publ. nu voru essecută decisiuni judecials că-ci cestiunile decise in valorea loru, că in inceputulu trebuc judecials voru functionă si voru avea influința. Oratorulu mai vorbesce despre puncte din proieptu adeca despre cestiuni justitiei despre intarirea creditulu si micșorarea speseloru justitiei cari a

ptuite prin asta institutiune. Aceste trei pote le-criticeza ageru, si primesce proieptu dupa desbatterea speciala.

A. Máday, primesce proieptulu de lege, totu-si are cev'a de insemnatu. Anume: nu voim se perdemu scopulu la care tienem cu introduce: ea notariatelor publice que ca notarii p.b. se fie dotati bine mal-minte, ca asa fiindu independinti, se conclucia la prosperarea vietiei nostre idice. Se privimu la notarii publ. din ancia si Prussia, acestia neci de catu si-ar fi fostu eluptatu recunoscentia ce o daca nu ar avé una stare independinta fora grigi materiali. Deci notarii publ. se infintieze dupa formul'a celloru din strate, ca se ne ajungemu scopulu. Pentru a tiene a fi de lipsa ca in treburile juce facia de traderea celloru immobile se introduce obligamentulu notariulu Pen-acea manipularea testateloru esclusive se tiene de notarii publici, si pentru acea partini la desbatterile special' tote propule facia de bunatatirea starei materiale stru arredicarea auctoritatii notariloru si si pentru intarirea dispusetiunei proieptu. (Aprobare).

A. Lázár nu partinesce neconditionatu proieptulu, si voiesce se arrete, ca introduce acelu'a este antetemporana. Roga pre nera, se indrumeze proieptulu inderestu guvern.

C. Csémeghy polemizeza contr'a asermei lui Dulovics, dupa care la pertractatamentali se se incredintie notariloru judecarea, ca ore lucrulu se tiene justitia respective de judecatoria séu ba? Notorulu ori-si cum doresce amplificarea aciului notariloru publici pre langa conditiunile necesarie, totu-si in acest'a un'a nu pote invof. — Derigerea catastreloru, pre-ace esproprietarea n'are lipsa de una cestiune judecarea, pentru acest'a derigerea notorulu ar fi bine se se incredintieze nota-ru.

Macaru ca oratorulu nu crede ca pre nge sistemulu si organizatiunea presenta se pote efeptu acest'a fora ingrigire. — se tiene de obligamentulu notariulu, pre-ace la tote cestiunile relative la ori-si ce nu judecariu, sunt de a se deturmuriu principiulu cãta si conditiunile cu pri- la lege si individi. — Mai are de a luti cev'a relativu la vorbirea lui Máday a incepiatu obligamentulu notariulu advocati'a, asiã ca miciorandu-se nume- advocatiloru, folosele materiali se se arificca intru ei, prin acest'a si advocati edobandí in auctoritate. Oratorulu nu on la indoieia asertiunea acest'a, numai nge ca sciinti'a si moralitatea sunt postu- acea prime pentru castigarea auctoritatii.

G. Várady primesce proieptulu pre desbatteriloru spaciales, dar nu pentru ca acestu proieptu ar fi neincungiuratu lipsa; primesce pentru acea ca se se de unu spatiu golu, macaru ca neci acea nu e destullu pentru implerea gola- mari; lu-votéza cu privire la stapanu colosindu-se de unu essemplu din vietia omios — candu stapanulu n'are ce se- séu instrumintele de economia sunt ate, si ca se nu se pierde poterea mare lacu o folosesce pentru smulgerea de a. (Claritate).

A. Pulszky revoca attentionea came- la acestu proieptu ca dupa-ce e vorba infintiarea unei institutiuni a carei forma principie stau in consonantia cu tendintiele pulsi nu de multu trecut, dar nu con- ca tendinti'a camerei de presentu si ar fi fara scopu a merge pre callea ace- Dupa-celle premise e superflu a trage actiuni, mai alesu dupa acelle ce a dissu secretariu de statu Csémeghy. — Ellu sece a vorbi contra deductiunei dlui secr. de statu. — Anume dea a dissu, ca de nu se se realisá acestu proieptu dupa recerin- scopului, atunci se lu infintiãmu intru modu ciuntatu fora de a privi la ele- tele cari sunt necesarie pentru infintiarea stui proieptu. Pentru acea nu vede de bine data logic'a dlui secretariu de statu, care o-a nu pana la estremitati facia de asertiunea Dulovics, apoi unde si-a aplicatu logic'a in consonantia cu proieptulu, care voiesce in-adduca in vietia. — Dlu secr. de statu dubitatu ca pre langa organizatiunea ju-

deciara de presentu pote-vomu castigá atâte poteri si auctoritati cari aru pote respunde postulatelor notariatelor? Din pertractãrile camerei de presentu, precum si din acelle cari s'au tienutu sub influinti'a guvernului, necari nu vede ca dlu secr. d statu ar fi vorbitu despre miciorarea nu- merului judiloru (aprobare); si asiã si-adduce aminte ca si in treburile financiari ce eco- nomia s'a efeptuitu, numai ministrului de fincie se pote multiamí.

Precum pote vede on. camera ministe- riulu just. se abate de la parerile salle pre- cedente, nu intiellege pentru-ce se radiema asiã de tare min. just. la planurile salle de pan'aoum, ca-ci argumentarea secr. de statu neci de catu nu consuna cu starea presenta a lucrurilor. Dlu secr. de statu dice se adducemu in vietia acestu proieptu antaiu cu numeru pucinu, dora va vedé poporulu lips'a ardiectoria, si atunci se va poté lati funda- mentulu institutiunei. Oratorulu se roga de iertare, dar logic'a acest'a neci decãtu nu se pote aplicá la institutiunea de presentu, ca-ci acea nu va poté respunde chiamarei, daca nu se va infintiã in tota tierr'a. Ora- torulu nu vede cu scopu infintiarea acestei institutiuni din punctu de vedere financiaru, ca-ci lefele notariloru publici se va urcá mai susu decãtu 400,000 fl. ore in starea asta critica a financiiloru potemu reschirá 400,000 de fl. numai pentru unu experimentu? Crede cum-cã va face notariatulu mare folose unoru individi, dar tierrei intregi neci odata. Deci voteza contr'a proieptului. (Aprobare din mai multe partii).

C. Csémeghy: Intru una cestiune personala voiu vorbi dar forte pucinu. — Dep. Pulszky a dissu: ca eu am fostu acellu-a, care am statu pre langa immultierea judecatoriiloru. Me rogu de iertare, dar eu n'am fostu membru camerei pre tempulu pertractãrei judecatoriiloru, si asiã nu sciu de unde si-a luat dlu Pulszky asertiun a sa. Eu pre acelle tempuri eram ampoiatiu la ministeriulu de justitia, si pre callea preseai mi-am desfasuratu ideia, ca: „Multe judecatorii, sunt rele judecatorii.“ Eu am fostu acellu-a care la organizatiunea ju- decatoriiloru am dissu, se nu infintiãmu mai multe judecatorii, decãtu cãta voru fi occu- pate de poteriile intellectuali alle tierrei. — (Aprobãri.)

A. Pulszky si rectifica cuvintele salle reu intellese si explicate.

A. Kapp nu primesce proieptulu, ca-ci nu vede de bine ca intru una cestiune ef- ficace cum e cea a limbei officiose, se adduc nesce stramutãri incidinte, care se abatu de la legea de la 1868, si ca legea acest'a grava se mai face si mai grea. Nu primesce proieptulu, ca-ci prin as-mene institutiuni se impedece industri'a, commerciulu. A trei'a cauza e, ca din proieptu lipsesce defigerea tacselor notariali.

C. Eötvös primesce proieptulu, ref- lectandu la celle disse de A. Lázár si Várady.

F. Horánszky numai acea voiesce se insemne, ca la treburile judiciari si ca- tastrali, séu ca la castigarea séu perderea dreptulu de proprietate, trebe obligamen- tulu notariulu séu ba?

E. Matolya nu vede de lipsa intro- ducerea acestei institutiuni, dar totu-si va votá pentru introducere, ca de la ea ascepta cev'a ameliorare in vietia.

E. Horn primesce proieptulu si facia de asertiunea lui Pulszky.

Siedinti'a se redica la 2 ore.

Busiacu, 15 Aprilu 1874.

Ciocoii din comit. Satumariulu nepo- tendu reusi cu planurile loru celle tenden- tiöse — adeca ca unii preuti romani, — cari nu lucra dupa gustulu loru, si a im- bulditiloru jidani se fia alungati pana si preste marginile a doua comitaturi — sau apucatu de dreptulu istoricu — acestu scum- pu cleonodiu ruginitu a fratiloru magiari — ca amana cu acesta se combatta pre pas- torii sufletesci, surpandu auctoritatea, si respectulu, ce datoresce poporulu pastoriu- loru sei.

Unele abusuri — comisse in cãtu pen- tru pretinderea stóleloru ceea ce nici candu nu se pote aprobá a datu inse in sinulu comitetului comit. de a renof schema stolar

din 1836, ordinandu retiparirea, si trimite- rea aceiasi pentru fia-care comunitate gr. catolica, ca se aiba ce ce ride poporulu in septeman'a patimelor!

Acea schema pentru timpurile de atunci a potutu se fia indestullitoria; inse ca si asta-di se mai pota figurá ca conveniente, este una ironia, este chiaru batjocura! audi lume, si te mira! unu prohodu de omu mare 51 cr. a unui pruncu 24 cr. in argintu; una cununia 1 fl. 8 cr. s. a. unu sapasiu, unu cosasiu e in stare a castigá mai multu pre dí, si totu-si comitetulu comit. din Sa- tumariu nu ie sciinti'a preutiloru gr. catolici indemna considerare! Ce mai libera- litate! ce marinitate!

De a abusatú ore carele dintre preuti cu pretinderea stóleloru se cuvinea pre unulu ca acellu-a alu indreptá la ordine pre cal- lea ordinarietatoru — bunaminte cum a fa- cutu cu ocasiunea allegeriloru din 1872 unii ticalosi lingai, deferindu pre sub mana pre acei preuti, pre cari nu i-a lassatu cun- noscentia din respecte parte personali, parte de principie a da mana de ajutoriu partitei „Cutiovlachice,“ séu daca a voitu comite- tulu comit. a renof una atare schema rugi- nita — de altcum prin ven. ordinariatu atãtu Oradanu, cãtu si Gherlanu in unele puncte dupa impregiurari mai de multi anni schim- bata, — se cuvinea se faca ast'a in contiel- legere cu respectivele ordinariate; nefacundu acesta, faptulu lu-privimu de unu passu re- tacitu, si provocatoriu, carui nu potemu da mai multa valóre, de cum i-se cuvine.

Dreptu acea frati preuti se fimu soli- dari, se tienemu conferintie, si din acelle- asi se indreptãmu adrese respectuose catra prelatii nostrii besericesci, rogandu-i, ca se-si puna tota gravitatea in cumpenu, si se midilocéca de la guvernulu asiediarea unei scheme stolarie, corespunditoria impregi- rariloru de acumu si santeloru functiuni, ce le seversimu, ca-ci statulu inca are deto- rintia neiertata a se ingrigi de cuvenit'a sustentatiune a functionariloru besericesci, precum s'a ingrigitu de cea a officialiloru mireni, si care cu totulu se distinge de ceea ce au avut'o in 1836; quod uni aequum, alteri justum.

Ce póte fi cau'a de comitetulu comit. singuru asup'ra preutiloru gr. cat. si-a es- tinsu parintiesc'a ingrigire? — abunasema, amorea, si onórea ce o nutr see in privin- ti'a acelloru-a, si ca poporulu se-si aline cruntele doreri, ce i-au strabatutu pana la medua pentru dãrile celle grele, ce i-au scosu si pana din gura (!)

Vasiliu Popu
parocu gr. cat. in Busiacu.

Cottulu Biharu in Aprilu 1874.

O cestiune importanta a invetiatoriloru immormentata.

In annulu 1871 pre candu invetiatorii gr. cath. romani participa la cursulu pe dagogicu suplinitoriu in Oradea-Mare fu deci- ciau — la propunerea Magn. S. Artemiu Siarcadi — infintiarea unui fondu viduo — orfanulu pentru toti invetiatorii din dieces'a gr. cat. rom. oradana, allegundu totodata si una commissiune centrala sustatoria din 5 membrii cu acellu scopu, pentru ca se ela- boreze statulele si se conlucre ca acellea apoi pre callea epeasca se se faca cunno- scute toturoru invetiatoriloru din diecesa, inse pre aceste — de si a fostu terminate n'amu fostu fericiti a-le vedé. Deci tempulu s'a amanatu pana in annulu 1872 candu éra si adunandu-ne la cursulu suplinitoriu M. S. Artemiu Siarcadi inspect. scol. din comittulu Biharu ca presiedinteie commissiunei, ne-a predatu statulele tot'odata spanendu-ne si cau'sa pentru care nu sau potutu commu- nicá acelle cu invetiatorii, adeca: cum-cã densulu, presiedinteie a facutu pasii cuviin- tiosi pentru acestu scopu la Ill. S. Episco- pulu de atunci Josifu Papp-Szilágyi, ca se binevoiesca pregatiosu a i-da mana de aju- toriu si a acceptá acestu proiectu de statule dejá elucratu. Ill. Sa inse tote aceste le trech cu vedere. — Cu parere de reu fura primite de corpulu invetiatorescu aceste cuvinte.

Dupa aceste luandu-se la desbattere statulele, cu câte-va modificatiuni mai me- nunte fura primite in generalu. Sciindu apoi

cum-cã si confratii nostrii Satumareni s. affla la cursulu suplinitoriu in oppidulu Sa- tumariu, s'a decisu a se tramitte dneloru statulele spre a-le cunosce. Collegii din Satumariu interessati de acest'a urgente ces- tiune nu numai ca au primitu statulele proiectate, ci s'au dechiaratu a conluclrá dim- preuna cu Bihareni — din tote poteriile pentru realisarea cãtu mai curranda a fon- dului viduo-orfanalu. Cum se nu? ca-ci ce ar fi mai mare binefacere, mai mangiatoriu pentru bietulu invetiatoriu candu la betra- netiele salle — nefindu sprigiatu, ajutatu de nimene — ar' fi baremu cãtu de cãtu pensiunatu, si cu deosebitu pentru bietii or- fani remasi, cari dupa morte parintiloru sunt siliti a luá stradele communei in capu. Dorere! dar n'avemu ce se facemu.

Din celle susmentionate potemu vedé, cum-cã invetiatorii a dorituu si dorescu din tota anim'loru infintiorea unui asiã fondu, inse nici pana in dñu'a de adí nu i nemicu, si ce s'a facutu cu statulele, pre unde se affla acellea acumu? Nu scimu, destullu atãt'a ca mai doi anni trecura si noi despre aceste nu mai audimu nemicu, a decadiutu cu totulu cestiunea importanta — pana-ce nu ni va resari acumu, sub Prea SS. Eppulu Joanne Olteanu unu luceferu nou, constante, care stralucindu inainta, se conluca, se as- securedie sorte deplorabila a biettloru inv. betrani si ce i orfaniloru remasi, — ca-ci daca noi cei in potere pre langa tote suffe- rintiele, necasurile carele suportãmu — nu suntemu spriginiti, ajutorati — baremu ace- sti'a se fie.

Um invetiatoriu diu cottulu
Riharia.

Ocn'a-Desiului, la 16 Apr. 1874.

Stim. Dle Rodectoru! De si e lucru pré bine cunoscutu ca in genere poporulu de pre territoriulu coronei S. Stefanu in urma desselor calamitati e aproape de a succumbe sub sarcin'a greutatiloru si in tota privintia starea-i e numai d'mna de compatimire; credu ca nu va fi fara interesu daca apcialminte se face a une-ori si cate-o rela- tiune separata despre situatiunea, despre af- facerile politice a cutarei commune, ca-ci daca acelle sunt si se affa in stare imbucu- ratoria, mai miciozeza dorerea generala, ér daca totu-si nu se pote impartesi altu cev'a decãtu numai si numai reu cellu pucinu daca nu se pote esoperá altu resultatu mai fa- vorabilu, se contribue ca materialu la com- punerea statisticee abusuriloru si faradele- giloru pastrate cu vehementia in acestu statu constitutionalu.

Deci cu permissiunea St. Dvostre me grabescu si eu astadata a face istoriculu despre starea politica a poporului din com- mun'a Ocn'a-Desiului, cu acea adaugere inse ca, cu parere de reu voiu fi silitu a vorbi totu numai si numai de miserabilitate, ilegalitate, si asuprire; ca-ci de presinte numai acelle occupa terrenu mai spaciosu, numai acelle sunt in preponderantia.

Ca se potu pune temeiu disertatiunei mele, sum silitu a incepe cu câte-va schitie din tempulu trecut, adeca: de la adduce- rea in vietia a legei pentru organizarea com- munelelor, pentru-cã chiaru atunci s'a pusu si aici, precum in celle mai multe locuri, fundamentulu pentru perirea totale a popo- rului. Cu ocasiunea punerei in activitate a legei pentru organizarea communelelor, po- porulu acestei commune nefericite, esami- nendu-si cu de a menuntulu starea-i mate- riala ca in cãtu si pana unde ar ajunge acest'a in modu corespunditoriu, conside- randu mai de parte ca de si Ocn'a-Desiului e numerata in s'frulu baiusiaguriloru totu-si nu se bucura neci decãtu de favorurile ce le- au alte locuri de asemenea insusire, ci in tote affacerile, in tote greutatile figureza in gradulu sateloru de rendu, a sositu la acea convinctiune ca de si locuitorii fiindu in numeru insemnatu, in stare de a constiui dupa multime una communa mare; ar fi mai bine cu multu, ar fi mai cu scopu, a se incorporá politicalminte cu alte commune invecinate, ca asiã greutatile se fie mai impartite.

Dorintia-i pia inse a fostu cu multu mai departe de realisare, ca-ci maioritatea

cu 2 voturi a comitetului alessu a decisu ca Ocn'a-Desiului se fia communa mare (nagy község), ca-ci ar fi rosine a sari din cada in cofa seu a se incaltia din ciobote in opinci. Astfelu acest'a communa a remasu de sine statatoria si a alessu ocarumitori precum notariu, jude primariu, jude secundariu, tutore communu, colleptante de dare si doi essecutori, acaroru lefe votate era-si prin maioritaea comitetului asiá sunt de unurose incatu pre langa unu venitú din arrend'a carciumaritului (la una mia de fl.) pre langa alte venite diverse, necessitatea a addusu cu sine a se face una aruncatura de 12 cr. dupa totu florinulu de dare.

Acumu cugetamu, ca e bine, ca dupa-ce antistii communei sunt dotati cu multu mai bine dora va fi scutitu biotulu poporu de tacele celle mari cari se trageau de pre ellu cu occasiunea gatirei scriissoriloru de tota plesa prin demnitorii de pana acumu, cari totu-deuna stara numai cu acea inainte ca dupa-ce lefele sunt bagatele trebue se-si face castiguri pre asta calle nepotendu subsiste altcumu. Oh! dar mam insielatu forte in presupunerea mea, ca-ci omenii nostrii lacomi tocmái ca lacustele ce au cuplesitu tierrinele egipteniloru tacsedia pre sermanulu poporu pentru tota hartuila in modu ne mai auditu.

Nu e destulla calamitate ca cei mai multi locuitori in urm'a aniloru nefructiveri, dar mai cu sema de la adducerea in vietia a legei daunose de usuraria, au devenitu jobagii jidaniloru, nu e destulla ca darile fora margini lu-facu ca se-si dee malaiulu din gura, ci si aceia pre cari i-au allesu de conducatori, si-au propusu a lu-beli si ai storce sangele fara indurare.

Candu e omulu in cev'a periclu si mai are cev'a sperantia de scapare, fora indoiala ellu cugeta, si si-cerca totu-de-una unu midilocu de mantuire si daca lu-affia de correspunditoriu numai decatu se uséza de ellu.

Ast-felu si acestu poporu dupa ce a sciutu pre bine ca a scapa ca pana acum de lipitorile sugatore e lucru aprobe imposibilu, ca-ci aceaste au patrociniu si aperiatori mari la capatina; si-a proieptatu a se folosi de unu midilocu de totu loialu, adeca a petitiona la locurile mai inalte, ca dupa-ce greutatile sunt asiá de numeroase, incatu nu le pote supporta, — conformu legei Ocn'a-Desiului se se prefaca in communa, mica incorporandu-se cu 2 seu trei din satele invecinate.

Rogarea s'a subscrisu mai de toti proprietarii si ast-felu gatita s'a predata vice-comitetului ctanese spre a satisfice dorintiei poporului; carele in scurtu tempu a si facutu pasii necessari, ca in sensulu legiloru fia-care individuu se fia intrebatu despre vointia si declaratiunea sa cu privire la cestiunea transformarei communei mari in communa mica.

Diu'a pertractarei acestui obiectu importantu s'a fipsatu chiaru pre 10. Aprile st. n. adeca in vinerea patimiloru candu, judele processuale a sositu la facia locului, a inceputu la lucru spunendu inainte ca cellu ce nu voteza de locu se considera de adoratoriuu communei mari.

Cea mai mare parte a proprietariloru au votatu pentru communa mica, unii cari spriginescu si stau cu mani cu petiore langa ocarumitorii actuali fresce au votatu din contra, ér cei mai multi parte amenintati parte ne fiindu avisati despre unu atare lucru s'au abstienutu de la votare.

Assemanendu-se deci contributiunea posesseiloru la oialta, cei ce au votatu pentru communa mare si cei ce s'au abstienutu, a reusitu la unu numeru mai mare si ast-felu a caditu tota sperantia ce mai avea biotulu poporu pentru schimbarea situatiunei.

Am amintitu mai susu ca multi dintre locuitori au fostu amenintati ca se nu voteze. Me veti intrebá cu cumu si de cine? ca-ci traimu in unu statu constitutionalu unde fiacare trebue se-si dee cursu liberu vointiei salle? Pote ca pre unele locuri e asiá, dar la noi si acumu domnesce in mare mesura absolutismulu, pressiunea si fortiarea e in usu la tote occasiunile candu se face cev'a in sinulu acestei commune nefericite.

Ve veti mirá daca voiu spune apriatu,

ca despotulu e numai unulu, dar are atata putere, dispune de atatea midiloce, in catu mai ca ar intrece pre unu pasia turcescu. Acellu-a e asiá numitulu Gölner Carolu unu slovacu, seu tentu magiarisatu, carele spre cea mai mare nefericire a poporului, de mai multu anni ocupa postulu de officialu salinarianu la oenele din locu. Nu e vre una cestiune politica a poporului in care acestu monstru se nu se amestece si se nu fortieze totu-de-una in favorulu capricieloru salle. Ori ce s'ar incerca pentru ameliorarea starei poporului, ellu derima, nimicesce. Me veti intrebá cu cumu? Pre usioru. Cea mai mare parte a locuitoriloru ne avendu possessiune d stulla spre a se poté sustiené, si-cauta panea de tote dillele in pamentu, taiandu sare unde stau totudeuna sub porunca omului de mai susu si sunt siliti a jocá dupa cum le dice acestu-a, ca-ci altcumu se perseceuteza in unu modu barbaru. Daca voiesce cine-va se fia notariu seu jude communalu, fia omulu cellu mai uritu de poporu, fia cellu mai immoralu, bata numai la usia lui Gölner Carolu umilesca-se inaintea lui si reesfrea lai e sigura. Comite respectivulu jude ori notariu ori ce abusuri in officiulu seu aiba numai de amicu pre acestu-a, si nu se tema ca va cadé.

De va voi cine-va se caute omeni cari necei odata nu lucra dupa consciintia loru, ci numai impressati si amenintati, vina se vedea pre taietorii de sare din Ocn'a-Desiului si i va poté insemná in loculu primu. Ast-felu mergu tote treburile la noi, ast-felu biotulu omu ellu singuru in locu se se usioreze, si-incarca totu mai tare carulu si trage la ellu tocmái ca anima'ulu corbacitu de surugiulu nendaratu.

Éeca la ce adduce unu singuru omu, carele in locu de a se tiené strictu de prescriesle legei si officiulu seu, se amestece in cause politice a multimei de locuitori, cari sunt siliti a fi sub despotismulu lui.

Fiindu in genere situatiunea poporului de aici in presinte un'a dintre cele mai periculose numai si numai din vin'a acestui omu capriciosu, mi ieu indrasnela a trage attentiunea Escei. Sale Dlu ministru de financia ca in sensulu legiloru adduse pentru agendele officialiloru de statu, pre numitulu Gölner Carolu officialu salinarianu se-lu stramute in altu locu, seu se i-impuna strictu, ca sub perderea officiulu mai multu se nu se amestece in causele poporului, — ca ci nefacundu ast-felu in scurtu tempu locuitorii vor deveni la sapa de lemn.

Somesianulu.

Cotulu Zarandu, in Apr. 1874.

Cerculu protopresviteralu allu Halma-giului s'a bucuratu pana acumu de unu inspectoru energiosu in persona dlui pretore P.P. carele are multe merite pre campulu invetiamentulu publicu. Dsa a lucratu din respoteri se tiena confessionalismulu scoliloru nostre, a esoperatu salariu'e invetiatoriloru, ca se nu simtiesca neajunsuri materiali intru unu modu asiá de mare, precum se caiescu bietii invetiatori din alte parti. Cu unu cuventu Dlu P.P. a respunsu chiamarei salle intru modu indestullitoriu. Dar ce se vedi, intrigele infernali a unor contrari a invetiamentulu ne rapi pre acestu antelup-tatoriu. Invidi'a personala ce simtiau unii domni — inspirati de dlu inspect. supr. Moga lu-a necasitu, si in sinodulu protopresvitaralu a denunciatu la postulu seu: Cu dorere facemu cunoscuta acest'a scire on. publicu rom vediendu, ca nedreptatea, pis-m'a uritiosa, in locu se fia nadusita, — in-vinge totu mereu. Ne dóre candu unii romani chiaru din interese personali si egoistice obstau ca si unu parate desvoltarei invetiamentulu. Vom vedé cum voru pastrá caracterulu romanu allu scoliloru nostre. — Speramu inse, ca senatulu scolaru din Aradu ne va denumi unu barbatu devotatu invetiamentulu poporulu, care cunoscondusi chiamare va lucrá din respoteri se nu obrue operele bune alle antecessorelui lui. Deci rogamu pre on. senatu scolaru din Aradu se binevoiesca a ne mangaiá cu unu barbatu intell'ptu si interesatu catra invetiamentulu poporului nostru.

Zarandanulu.

Ispani'a. Din acest'a tierra nefericita ne sosescu sciri imbucuratorie. Republic'a ajunge cu passi rapedi la intarirea sa. Una telegramma ne anuncia ca republicanii au captivatu langa Vich pre intreg'a armata a lui Sanholls, ér ellu ca o closca fara pui a scapatu in Francia. Serrano de currendu va attacká pre carlisti cu 25,000 de omeni si 50 de tunuri. Sub generalulu Concha sunt centralisati 8000 de omeni. Cetatea Bilbao este aperiata de carlisti, cari nu voiescu a o perde. Darzelulu se recesce, ca-ci din dí in dí o parasescu mai multi si se concentredia la San-Pedro Abanto, care e fortificatiunea cea mai tare a loru, si se crede, ca rapublicanii nu voru fi in stare a o ocupa.

Intre Don Carlos si Serrano se stabilira punctele de pace cari sunt urmatoarele: 1. De la acceptarea pactulu in 20 de dille este a se provocá tierr'a, ca prin votisare se-si esprime dorintia de a ave republica seu monarchia. — 2. Daca sufragiulu poporului va dorí monarchia atunci Don Carlos va passí pre tronulu Spaniei, inse va da amnestia toturoru republicaniloru, si va lassa pre toti officiri republicanii in postulu loru. 3. Ér daca poporulu se va dechiará pre langa republica, atunci Serrano va constitui unu guvernulu republicanu, care va da amnestia toturoru carlistiloru, si pre officiri carlisti nu i-va moveá din postulu loru. — 4. Guvernulu republicanu va lassá provinciile ocupate de carlisti in possessiunea loru, precum si Arragoni'a, Cataloni'a, Navarr'a si una parte din Valence din cari apoi Don Carlos si va face unu regimu domnindu sub numele Carolu allu VII; seu i-va da una subventiune annuala din care se traiesca dupa recerintia rangului lui, dar sub acea conditiune, daca Carlos va promitte, ca nu va passí necei odata pre teritoriulu Ispaniei. — Aceste sunt punctele principale a pactulu, dar nu se vede ca le-aru dorí seriosu, dupa-ce atacurile din partea republicanu era se voru incepe, cu acellu scopu, ca se stirpesca in fine si radecinele carlistiloru. Dorimu din anima successu, dar suntemu ingrigiti, ca nu si voru pote realisa scopulu, dupa ce guvernulu e in mare perplexitate facia de erogatiunile enorme ce se intrebuintieza pentru sustinerea armatei, de alta parte tendintiele reactionarie din tierrile straine ajutu publice dar mai alessu pre sub mana pre rescolati carlisti, cari in increderea loru au mersu pana acolo, incatu capulu loru Don Carlos a si denu-mitu pre fitorii sei ministri. Anume pre Elliotu la resbellu, admiralulu Vinalet la esterne, contele Piniab la celle financie si interne.

VARIETATI.

(Alessandru Kocsy) tipografulu veteranu binemeritatu, si-a transpusu tipografia sa bineordinata si inezestrata cu littere noue, — in-care se tiparesce si dfariulu nostru — din locuintia sa de pana acumu, in **callea de tierrei nro 39 in casa lui Luby Potemu** recomandá pre acestu tipografu acelloru-a, cari poftescu produpturi correcte si punctuale pre acestu terrenu.

(Decadintia morala' susu si josu, pre terrenulu justitiei ungursci) este titulu unei brosiure, aparuta in limb'a magiara, ai carei auctoru este dlu Ioanu Lengyel, advocatu in Caroi, cotulu Satumarelui. Carticie'a cuprinde 140 pag. in 8-vu, porta in frunte urmatoriu motto: „Miserabile saeculum ubi justitiam petere est crimen.“ Tacit. Auctorulu, fiindu ellu insusi vatematu si sangeratu de auctoritate judecatoresci mag. atatu celle de instantia prima, catu si de forurile mai inalte, si de guvernulu ung. chiaru; — arreta prin documinte autentice nedreptatile ce i s'a facutu pre carier'a advocaturei salle; si fiindu-ca pre callea legii n'a po-

tatu dobandi dreptate, a scosu la susnumita brosiura pentru a-si lua satine inaintea opiniunei publice.

(Multiamita publica). Societate lit. Alessi-Sincaiana a teologiloru din Gherla si esprime cea mai prof multiamita si recunoscentia facia cu: M. Meletiu Dregheciu; protopresviterulu T. siorei, — pentru donarea opului Dsalle gile besericesci si facia cu: „Deci pressei rom.“ — pre respectu d. Reda alu „Transilvaniei“ pentru tramitterea tuita a opusiorulu „Femeile“, tradus Iunius, — dupa Iuliu Pederzani.

Onóre prea st. dd. donatori, cari a ducú aminte si de junele societati rom. acaror'a membrii fragedi inseteza dupa teratur'a si cultur'a nationala! Ioanu D. presiedinte. Silviu B. Sohorca not. cora (Archi-Eppulu Ledochows pre bas'a legiloru din Maiu, inaintea tribululu referitoriu la treburile besericesci Berlinu se judeca in contumaciam la per-a officiulu seu. — Apolat'a locu.

(Despre comisiune esmi in treb'a nasaudana „Ung. Coresp.“ not ca in privintia documinteloru ar trebua dize una biblioteca intrega, si pentru o impossibilitate a-le transporta la P. — precum se esprima ministr. financia — Deci chiama pre comisiune se a cunoscentiele necesarie in cancelaria bibliotecale ministeriali. Dar comisiune se pote aduna, dupa-ce unu membru e bosu, ér doi sunt absentii.

Sciri mai noue.

Vienna, 18. Apr. Archi-Epp Dupanloup a trimissu una epistola matelui Simor in Strigonu, in care insciintieza, ca veduta promissu pote face acumu, ci mai tardu se va cura de ospitalitatea lui.

Nunciulu papalu Jacobini impu cu personalulu nuncialu fu primu intru una audintia cu mare affabilitate catra Domnitoriuu in care nuncu arretasse credentialele salle.

Vienna, 18. Apr. Dfariulu „V. freund“ annuncia respunsulu Imperatorulu, care l'a indreptatu Papei si Respunsulu Imperatorului e forte b si plinu de affabilitate, Domnitoriu chiara, ca trebue se sanctioneze confessionale, dupa-ce acele s'au de intregulu parlamentu. Respunu impreunatu cu nesce promissu arreta amaritiunile trecutulu. Resulu a facutu una buna imprea asup'a Papei. Analis'a scriisorei nitoriuu are colorituri tendentiosu.

In conferintia de asta-di a dtiuniloru austriace s'a defiptu 10. pentru amanarea Reichstagului.

Comisiunea confessionala a ce domniloru a inceputu asta-di com rila asupra legei a trei'a a confessi

Bucuresci, 18. Apr. Depu Maiorescu fu denumitu de minist. culteloru si instructiunei publice.

Burs'a de Vienna, 15. A pril.

Metallice 5%	7 1/2
Imprumutulu nat. 5%	7 1/2
Sorti din 1860	10 1/2
Actiuni le banc	9 1/2
Actiuni le instit. de creditu	10 1/2
Obligatiuni rurale ung.	10 1/2
„ „ Temisiane	10 1/2
„ „ Transilvane	10 1/2
„ „ Croato-slav.	10 1/2
Londonu	11 1/2
Argintu	11 1/2
Galbenu	11 1/2
Napoleond'or	11 1/2

ALESSANDRU ROMAN

Propriet., ed. t. si red. respund.